TOPONIMIA COMUNEI VICOVU DE JOS (I)

CARMEN-RODICA CHELBA

The toponymy of Vicovu de Jos village (I)

(*Abstract*[*])

This paper presents a study of toponymy. It is the result of toponomyc surveys made in the field, supplemented with a documentary literature, using the experience and results of researchers who have dealt so far in this region. Developing such a study was necessary, the area is less known in dialectological terms. The paper is divided into several parts: the natural history of Vicovu de Jos, city name, onomasiology, personal toponyms.

Keywords: toponymy, Vicovu de Jos, landscape, history, city name, onomasiology, personal toponyms.

INTRODUCERE

Lucrarea de faţă reprezintă un studiu de toponimie. Ea este rezultatul anchetelor toponimice efectuate în teren, completate cu o documentare bibliografică de specialitate, folosindu-se experienţa şi rezultatele obţinute de cercetătorii care s-au ocupat, până în prezent, de această regiune.

Elaborarea unui astfel de studiu era necesară, zona fiind mai puţin cunoscută din punct de vedere dialectologic, prin aceasta aducându-ne şi noi o modestă contribuţie la cunoaşterea comunei natale. Totodată, prin această lucrare, am dorit să punem în practică cunoştinţele pe care le-am acumulat la Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava, pe parcursul celor patru ani de studii.

Desigur, prin această lucrare, nu putem spune că am epuizat toate problemele care se pun, din punct de vedere teoretic, în legătură cu această zonă, cu atât mai mult cu cât multe probleme sunt încă controversate, noi încercând să aducem o contribuţie la elucidarea unora dintre ele. Având în vedere toate acestea,

[*] Traducere: Ana-Gabriela Drahta.

Analele Bucovinei, **XVIII**, *2* (37), p. 471–492, Bucureşti, 2011

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

considerăm că cercetările trebuie continuate, iar cunoştinţele dobândite să constituie un sprijin pentru cercetările care vor urma.

CADRUL NATURAL

„Nicăieri pe tot cuprinsul pământului românesc nu se află, pe un spaţiu atât de mic, atâta bogăţie de istorie românească, atâtea amintiri scumpe ale trecutului nostru" – spunea istoricul Dimitrie Onciul, în 1915, referindu-se la partea de nord a Moldovei.

Străbătând meleagurile de o tulburătoare frumuseţe ale Ţării de Sus, cu culmi tărăgănate şi prelungi, acoperite cu falnice păduri de brad şi molid, despărţite de văi largi cu pajişti întinse, meleaguri ce adăpostesc, din vremuri străvechi, sate bogate şi vestite ctitorii domneşti sau boiereşti, omul zilelor noastre este impresionat nu numai de peisajul natural atât de pitoresc al acestui ţinut, ci şi de numeroasele mărturii de civilizaţie şi cultură românească ale căror forme inedite, păstrate până astăzi, sunt măsura sensibilităţii şi capacităţii artistice a poporului, dovezi ale permanenţei şi ale statorniciei sale istorice pe acest pământ.

În acest „rai al Moldovei" – cum numea Mihai Eminescu Bucovina –, pe versantul de răsărit al Carpaţilor, în zona de contact a Obcinelor Bucovinei cu Podişul Sucevei, este aşezată comuna Vicovu de Jos, una dintre cele mai frumoase aşezări de pe cursul mijlociu al râului Suceava. Beneficiind de condiţii naturale favorabile, oamenii s-au aşezat aici cu foarte mult timp în urmă, acest lucru fiind evident dacă avem în vedere că această comună este atestată documentar de mai bine de 500 de ani.

Din punct de vedere geografic, teritoriul comunei este situat între următoarele coordonate geografice: 47°50'28" şi 47°54'52" latitudine nordică şi 25°38' şi 25°46'32" longitudine estică.

Astăzi, comuna Vicovu de Jos este una dintre unităţile administrative ale judeţului Suceava, fiind aşezată în partea de nord a acestui judeţ, pe partea dreaptă a râului Suceava, în limitele actuale comuna având o suprafaţă de circa 42 km^2 (4 195 ha), din care 332 ha teren intravilan şi 3 803 ha extravilan.

Având în vedere suprafaţa comunei, putem afirma că Vicovu de Jos este o localitate de mărime mijlocie în cadrul judeţului, învecinându-se astăzi în partea de nord şi nord-vest cu comunele Vicovu de Sus şi Bilca, linia de demarcaţie fiind râul Suceava; la vest se află comuna Putna, Obcina Mare şi Dealul Aluniş; la sud – Obcina Putna, iar la est comuna Gălăneşti.

În forma actuală, ea a fost constituită ca unitate administrativă în anul 1968, în componenţa sa neintrând mai multe localităţi. Comuna Vicovu de Jos este alcătuită din câteva cătune: Remizău, Marginea Satului, Câmpu, Vatra Satului, care, însă, se pierd unele în altele, satul ţinându-se lanţ pe partea dreaptă a Sucevei, de-a lungul a circa 8 km de la est la vest.

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

Legăturile cu celelalte comune sunt asigurate de şoselele judeţene, care trec prin mijlocul localităţii: una de la est la vest, care asigură legătura oraşului Rădăuţi cu Putna, şi alta dinspre Gura Humorului spre graniţa de nord a ţării.

Drumul principal, azi DJ 209E, datează din epoca medievală, el fiind refăcut şi modernizat în timpul stăpânirii austriece, primind denumirea de „drum împărătesc", datorită faptului că asigura legătura directă dintre Ardeal şi Galiţia.

De asemenea, teritoriul comunei este traversat şi de calea ferată Suceava–Nisipitu, construită în secolul al XIX-lea, tot sub dominaţie austriacă.

Din punct de vedere fizico-geografic, teritoriul comunei este situat în partea de nord-vest a Depresiunii Rădăuţi, la o altitudine medie de 450 m.

În partea de vest, teritoriul localităţii se suprapune pe zona de contact dintre Depresiunea Rădăuţi şi Obcina Mare, la o altitudine medie de 500 m, de aici relieful etajându-se şi ajungând la altitudini de peste 900 m, în Vârful Aluniş.

Ca în întreaga regiune de contact între podiş şi Obcine, cu pante când mai repezi, când mai domoale, versanţii au fost tăiaţi de torenţi, pâraie şi râuri repezi, care aleargă spre nord-est pe prundişurile abia prinse în ierburile şi tufişurile luncilor înguste. Cursurile lor, uneori destul de bogate, sunt rezultatul climatului care caracterizează zona aceasta.

Din acest punct de vedere, comuna Vicovu de Jos este situată într-o zonă de climat temperat, cu un continentalism moderat, lucru reflectat, în principal, în distribuţia temperaturilor şi precipitaţiilor de-a lungul unui an. Temperatura aerului este una dintre componentele cele mai importante în caracterizarea unui climat, ea înregistrând în timp un mare grad de variabilitate. Astfel, temperatura medie în această zonă este de circa 7°C (7,1°C la Staţia meteorologică Rădăuţi), însă au existat ani în care media anuală a fost 9,1°C (1983) sau a fost sub 6°C (1980). De-a lungul unui an, variaţiile sezoniere şi lunare ale temperaturilor sunt o expresie a continentalismului, luna cea mai caldă fiind aici iunie (circa 19°C media acestei luni), iar cea mai rece fiind februarie (-5°C). Temperaturile de vară depăşesc însă maxime de 30°C (maxima absolută 37,1°C în 1961, la Staţia Rădăuţi), iar iarna minimele depăşesc şi ele -30°C (-33°C în 1995, la aceeaşi staţie meteorologică).

Alături de temperatură, precipitaţiile sunt un alt factor important de caracterizare climatică. Distribuţia precipitaţiilor de-a lungul unui an este strâns legată de dinamica maselor de aer şi de originea lor. Media multianuală a precipitaţiilor în această zonă este de circa 580 mm, însă au existat ani secetoşi în care s-a înregistrat o medie de circa 410 mm (1990 – Staţia Rădăuţi) sau ani ploioşi, cu medii ale precipitaţiilor de peste 850 mm (1991 – aceeaşi staţie meteorologică). Ploile de primăvară, şi mai ales cele de vară, au deseori caracter torenţial, fapt ce face ca, primăvara şi vara debitele pâraielor din zonă să fie mai bogate.

În ceea ce priveşte vânturile, cele mai frecvente de-a lungul unui an sunt cele din direcţia nord-vest. Iarna îşi face simţită prezenţa „crivăţul", care bate dinspre nord–nord-est şi care este un element caracteristic al climatului continental de aici.

În ceea ce priveşte vegetaţia, pe baza elementelor floristice de aici, se consideră că regiunea aparţine Provinciei Central Europene, est carpatice

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

(V. Băcăoanu ş.a., *Podişul Moldovei. Natură, om, economie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980). Astfel, vegetaţia aparţine în întregime etajului vegetaţiei forestiere, care coboară până la zonele cele mai joase ale văii Sucevei. Dezvoltarea vegetaţiei forestiere a fost favorizată şi de climatul umed şi răcoros, solurile brune şi podzolice, precum şi de relieful care se etajează de la est la vest. În privinţa pădurilor, se disting două subetaje de vegetaţie forestieră: subetajul pădurilor de fag şi subetajul pădurilor de amestec fag–conifere. Multe dintre speciile de arbori de aici au dat denumirea unor locuri, care se păstrează şi azi în toponimia locală: *În Plopi*, *În Mesteceni*, *Aluniş*, *În Arini*. Pajiştile montane s-au format pe locul pădurilor defrişate de-a lungul timpului. Astfel, toponime ca *Arşiţa* demonstrează acest lucru. Prin urmare, ele se află pe terenurile ocupate odinioară de pădurile de amestec, fag şi conifere sau chiar răşinoase pure, pe anumite areale. Defrişarea s-a făcut prin poienire, iar poienile au fost ocupate, mai târziu, de stâni, aşa cum s-a păstrat şi în toponimie (*Poiana Stânişoara*). Alte poieni au primit, însă, denumiri care reflectă diferite alte aspecte. Pajiştile se compun, în general, din ierburi înalte şi medii, ca păiuşul, firuţa, trifoiul, ţepoşica, iarba câmpului etc. În lungul luncilor unor râuri ca Suceava sau Remizău a apărut o vegetaţie intrazonală, formată din specii iubitoare de umezeală ca răchita, salcea, plopul, arinul, cruşânul. Unele din aceste specii au dat, de asemenea, denumirea unor locuri: de exemplu *Cruşâni* este un loc a cărui denumire vine de la cea a cruşânului, arbust care se găseşte din abundenţă în zona denumită astfel.

Fauna este caracteristică zonei de deal şi de munte. Se întâlnesc animale ca: lupul, ursul, vulpea, mistreţul, veverita, dihorul, căprioara şi păsări: bufniţa, cucuveaua, găinuşa sălbatică, uliul, ciocănitoarea.

În ceea ce priveşte hidrografia regiunii, teritoriul comunei Vicovu de Jos se află în totalitate în bazinul hidrografic al râului Suceava, care formează şi hotarul nordic al comunei. Există, însă, pe teritoriul comunei şi numeroase pâraie care au săpat văi adânci în depozitele de roci friabile, unele păstrând această caracteristică a văii şi în denumirea cătunului pe care-l străbate de la un capăt la altul.

Se observă, aşadar, că denumirile locurilor de aici păstrează caracteristici ale vegetaţiei sau ale formelor şi microformelor de relief din zonă, lucru pe care îl vom urmări pe parcursul capitolelor care urmează.

ISTORICUL COMUNEI VICOVU DE JOS

Îmbinând mărturiile directe privitoare la acest sat cu legendele despre el şi cu alte izvoare istorice referitoare la partea de ţară unde este aşezat Vicovu de Jos, putem schiţa o istorie convingătoare şi semnificativă a localităţii, reprezentativă atât pentru destinul ei, cât şi pentru cel al celorlalte localităţi, în mijlocul cărora se află situată.

Despre meleagurile acestea, înscrise definitiv în istoria poporului nostru, chiar dacă nu au fost locuite în întregime din cele mai vechi timpuri, nu putem

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

spune că au fost pustii sau neprielnice pentru aşezarea oamenilor cu mult timp în urmă. Existenţa unor urme paleolitice lângă Gura Humorului, a aşezărilor neolitice de la Ilişeşti, a unui cimitir de incineraţie aparţinând carpilor (ramura nordică a dacilor) la Suceava (unde s-au găsit urme din epoca primitivă), a urmelor de cultură a „amforelor sferice" descoperite la Dealul Iancului de la Grăniceşti, datând din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului, a aşezării dacice de la Siliştea Şcheii şi, mai ales, a celor 18 tumuli neolitici din ţarina Bilcii şi a tumulilor din Vicovu de Jos, a unor resturi ceramice şi silexuri de tip Cucuteni, descoperite în localităţile amintite, ne îngăduie să spunem că valea Sucevei a fost străbătută, pe ambele maluri, din cele mai vechi timpuri, de fiinţa omenească, în căutare de hrană, adăpost şi linişte.

„Acest rai unic prin fertilitate a avut locuitori statornici din cea mai adâncă preistorie", scria M. Sadoveanu. Aşa cum am arătat mai sus, există în apropiere urme de locuire paleolitice, apoi neolitice, la Horodnicul de Sus, Frătăuţii Noi, Bilca şi chiar Vicovu de Jos. Epoca bronzului a fost atestată pe teritoriul localităţilor Horodnicul de Jos, Volovăţ, Rădăuţi, aceleaşi localităţi prezentând şi urme de locuire datând din prima vârstă a Epocii fierului. Peste aceste vestigii se suprapun urme de locuire datând din epoca dacică, cea a secolelor al II-lea şi al III-lea d. Hr. Începând cu costobocii şi dacii liberi, s-au înregistrat mişcări de populaţii în căutare de vânat sau în timpul retragerilor din faţa duşmanilor, mişcări în care probabil au străbătut potecile şi dealurile din preajmă, pâraie şi locurile împădurite în care nu este exclus să se păstreze, într-un fel sau altul, urme ale trecerii lor.

Atâta timp cât la Siliştea Şcheii s-a găsit o monedă de argint ce face parte dintr-o emisiune de la Antoninus Pius (138–161) sau Marcus Aurelius (161–180), lângă Frătăuţii Noi s-au semnalat alţi tumuli şi unele fortificaţii cu val de pământ, iar la Horodnicul de Jos s-au identificat încă aproximativ şapte tumuli, rămâne sigur faptul că omul nu a ocolit aceste locuri în trecut, cum de altfel nu le ocoleşte nici astăzi.

Cu toate că de-a lungul istoriei s-au adăugat şi alte populaţii la populaţia autohtonă, aceasta şi-a păstrat, până astăzi, originalitatea etno-culturală, atât în ceea ce priveşte arhitectura şi funcţionalitatea gospodăriilor, cât şi trăsăturile particulare ale portului, ale meşteşugurilor, ale obiceiurilor şi datinilor populare.

De-a lungul timpului, aici au venit, s-au aşezat şi au convieţuit cu autohtonii diverse populaţii: triburi germanice, slave, turco-tătare. Cu toate acestea, băştinaşii au rezistat tuturor nenorocirilor şi şi-au păstrat fiinţa naţională, îndârjindu-se să rămână aici ceea ce au fost dintotdeauna – români.

Pătrunderea uşoară pe firul apelor, trecerea fără mari dificultăţi a munţilor, vegetaţia şi fauna bogată, existenţa unor mari drumuri în preajmă şi a unora de legătură între ele a făcut ca omul să fie aici o prezenţă statornică.

Dintre drumurile cele mai vechi de aici putem aminti pe cel „tătărăsc" (la rândul său aşezat pe unul mai vechi), ce trecea dinspre Siret pe la Marginea şi

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

continua către Putna şi alte locuri, făcând legătura între estul şi vestul ţării. De asemenea, drumul ce urca pe valea Sucevei până la Vicov, de unde se despărţea pe o parte spre nord şi pe alta la sud, către Marginea şi către Straja, trecând peste „plaiul Moldovei" şi prin Lucina în Maramureş şi Ardeal.

Atâta vreme cât la vreo 20 km este situat oraşul Rădăuţi, la Marginea există un străvechi centru ceramic, la Siret a fost vechea capitală a Moldovei, la Frătăuţii Vechi se află o veche curte boierească cu caracter de apărare, datând probabil din secolele XIII–XIV, iar la Rădăuţi se află mormintele primilor voievozi ai Moldovei, este greu de crezut că locurile acestea atrăgătoare de pe malul Sucevei au fost pustii şi necunoscute. Poate că nu au fost locuite compact, însă aceste locuri au fost străbătute de oameni din cele mai vechi timpuri şi, probabil, în locuri ca acestea cu ape, păduri şi poieni se retrăgeau, în vremuri de restrişte, cei care au constituit şi conservat fiinţa poporului nostru.

O curiozitate este poate şi faptul că această parte de ţară nu a cunoscut orânduirea sclavagistă, aici trecându-se direct la structura feudală, moment ce coincide cu perioada de frământare intensă pentru unificarea aşezărilor şi oamenilor într-un stat centralizat. Acest stat trebuia să reziste presiunilor din vest ale ungurilor, din nord ale polonilor şi din est ale tătarilor, cărora li se vor adăuga curând turcii şi alţi cotropitori lacomi de bogăţiile, frumuseţile şi poziţia strategică a acestor locuri.

În legătură cu vechimea Vicovului de Jos s-au emis diverse păreri. Dimitrie Dan, în lucrarea *Cronica Episcopiei Rădăuţi*, apărută la Viena, în 1912, afirma că „Mitropolia Moldovei a posedat din vechime satul Vicov de Jos, situat în imediata apropiere a Rădăuţiului, cu moară pe Suceava şi vamă şi satul Greci pe Siret, dăruit apoi de Alexandru cel Bun, în 7 ianuarie 1402, Episcopiei de Rădăuţi". În cap. IV al lucrării amintite, autorul adaugă faptul că „Mitropolia Moldovei a fost dotată din vechime de Alexandru cel Bun cu satul Vicovu de Jos cu moară şi vamă, Greci pe Siretiu şi în 7 ianuarie cu Avăreştii". Lucrarea lui Dimitrie Dan nu indică şi sursele informative folosite la întocmirea ei, de aceea nu s-au putut compara cele afirmate de autor cu documentele în cauză. Este, însă, cert că aşezarea este anterioară secolului al XV-lea.

În cronica manuscrisă a bisericii Vicovu de Jos apare, în anul 1408, o atestare a aşezării, atunci când Alexandru cel Bun, printr-un hrisov, face ca danie acest sat, cu moară călugărească şi cu vama mică a Sucevei, Episcopiei şi Mitropoliei Moldovei, act care nu apare însă în vreo publicaţie sau colecţie de documente.

În documentele medievale, prima menţionare directă a aşezării numite azi Vicovu de Jos a fost cea din 12 martie 1458. Este vorba de un document dat de Ştefan cel Mare în favoarea Mitropoliei Sucevei, în care aşezarea este numită „ j̃icov, partea de jos ". În epoca medievală, aşezarea a mai fost denumită şi „Gicov de jos" însă numele „ j̃icov " este menţionat pentru prima dată în 1436 şi se referă la Vicovu de Sus.

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

Care a fost evoluția reală a așezării până la data menționării sale în documentele medievale nu putem ști, pentru că documentele sunt relativ târzii și cu puține date, însă se pot trasa câteva ipoteze, pornind de la datele cunoscute, care se referă la alte așezări.

Zona depresionară Rădăuți a fost locuită încă din Paleolitic, deci este posibil ca și în Vicovu de Jos să fi fost o așezare veche, care s-a menținut și în epoca medievală. Cine a fost stăpânul sau conducătorul așezării până în secolul al XV-lea sau dacă așezarea a fost una liberă nu putem ști, deoarece nu există documente care să lămurească această problemă.

În ceea ce privește prima întrebare, adică cine a fost conducătorul sau stăpânul așezării, unii pasionați de istoria acestei așezări susțin că ea ar fi aparținut lui „pan Vlad jicovne", un dregător al lui Ștefan cel Mare. Există în acest sens un document dat de Ștefan cel Mare la 25 iunie 1441, prin care el dăruiește „panului Vlad jicovne și nepotului său Dragoș, pentru credincioasă slujbă, satele Micușani, Miroslăvești și Călinești, precum și trei selișți". Poate tocmai pe una din cele trei selișți se va înființa și viitorul sat Jicovul de Jos, care va primi numele lui Vlad Jicovne, proprietarul său, iar acest sat va fi pomenit prima dată în documente, cu acest nume, în 1458.

După ipoteza susținută de Dimitrie Dan în lucrarea sa, pe care am amintit-o anterior, satul s-ar fi aflat, la sfârșitul domniei lui Alexandru cel Bun, în stăpânirea Mitropoliei Sucevei. O altă ipoteză ar fi aceea că așezarea a fost întemeiată de câțiva locuitori ai așezării Vicovu de Sus, care, din diferite motive, și-au părăsit vechea așezare și s-au stabilit tot pe valea Sucevei, înființând o nouă așezare, care a primit numele de Vicovu de Jos, în amintirea locului lor de baștină. Sintagma „de jos" a fost adăugată deoarece noua așezare înființată se află mai la vale pe râul Suceava. Ipoteza poate fi acceptată dacă avem în vedere faptul că localitatea Vicovu de Sus este menționată în documente anterior localității Vicovu de Jos.

Prima atestare documentară a Vicovului de Sus o întâlnim într-un document dat de voievozii Ilie și Ștefan, în 23 mai 1436, în favoarea lui Stan Babici și a frații lor săi. În document se spune că satul „anume Jicovu de Sus" a fost dăruit lui Stan Babici și frații lor săi pentru „dreapta și credincioasa lor slujbă către noi" pentru a le fi „uric cu tot venitul nestricat în veacul veacului lor". Deci, am putea afirma că în 1436 exista și satul Vicovu de Jos. Dacă este corectă afirmația că satul Vicovu de Jos a fost înființat de locuitori ai satului Vicovu de Sus, atunci se pune iarăși problema de unde provine denumirea de Vicov sau „Jicov", „Gicov" în documentele din acea vreme. Există, în acest sens, două ipoteze. Unii istorici și lingviști susțin că denumirea satului ar proveni de la numele unui râu, Șikova, care se află pe teritoriul comunei Vicovu de Sus, bazându-se pe faptul că bătrânii, până și astăzi, îi zic „Jicov". De această părere este și profesorul C. C. Giurescu, în *Istoria Românilor*, ediția 1935. A doua ipoteză este că numele localității poate proveni de la cuvântul „cic-cicova", care înseamnă unchi, cuvânt de origine slavă. Varianta este posibilă, dacă ne gândim la înrudirea dintre oameni și la faptul că

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

cele două localități cu același nume sunt foarte apropiate, aflându-se una în continuarea celeilalte, iar locuitorii din Vicovu de Sus au înființat și localitatea Vicovu de Jos.

O altă posibilitate de apariție a localității ar fi aceea că a apărut după înființarea vămii pe Suceava, în preajma punctului respectiv. În legătură cu acest fapt poate fi amintită o altă explicație a denumirii localității. Astfel, forma veche ЖИКW(B) arată rostirea ž în loc de „vi". Forma aceasta apare într-un document din 15 martie 1490, în care ЖИ reproduce sunetul moldovenesc ž. Numele satului se pronunța, așadar, ca și astăzi: žikov. Având în vedere toate acestea, se susține ideea că numele localității ar proveni din cuvântul „ВИГZ", bucată dintr-o stofă. Deci, numele ar putea fi pus în legătură cu existența vămii mici a Sucevei pe teritoriul localității (Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. I, Iași, Viața Românească, 1931).

Situația Vicovului de Jos, cum se prezenta ea pentru prima dată în documentul din 12 martie 1458, este schimbată de Ștefan cel Mare în 20 septembrie 1479, când este dat Mănăstirii Putna, sub stăpânirea căreia va sta până la venirea austriecilor în Bucovina, la 1774.

Satele Vicovu de Jos și Vicovu de Sus vor fi întărite Mănăstirii Putna, de către Ștefan cel Mare, prin noi documente, unul din 15 martie 1490 și celălalt din 2 februarie 1503. Prin documentul din 12 martie 1458, Ștefan cel Mare oferă Mitropoliei Sucevei două sate: Vereșcecani și Ungureni, în schimbul Jicovului de Jos, pe care îl dăruiește Mănăstirii Putna. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că Vicovu de Jos se află în imediata apropiere a Putnei și, în plus, avea și moară pe râul Suceava, fiind considerat un punct de importanță deosebită în apropierea graniței.

Situația privitoare la suprafața satului nu este cunoscută, pentru că documentele medievale nu o menționează, ele fiind, în general, sărace în informații referitoare la suprafața, hotarele, numărul de case sau de locuitori ai unei așezări. Nici unul dintre documentele medievale din această perioadă nu face, nici măcar indirect, aluzie la trasarea hotarelor dintre sate. În general, ele obișnuiesc să descrie satele ca având hotarele trasate într-o epocă anterioară. Formula folosită în acte oficiale, atunci când este vorba de hotare, este de forma: „cu toate vechile lor hotare" sau „neclintit nici odinioară în veci" sau „hotarul acestor moșii să fie". Așadar, documentele moldovenești afirmă că hotarele ar fi existat într-o perioadă mult mai veche, ceea ce ne poate îndreptăți să afirmăm că și Vicovu de Jos, ca și alte sate, are o vechime mult mai mare decât cea dată de prima lui atestare documentară.

Numărul locuitorilor satului, la fel, nu se poate ști cu exactitate, pentru că izvoarele nu l-au reținut. Se știe că în epoca medievală satele nu aveau o populație numeroasă, ele având în jur de 20 de gospodării.

Localitatea Vicovu de Jos este amintită, în documente, și mai târziu, după moartea lui Ștefan cel Mare. Un astfel de document este cel din 21 august 1520,

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

când „Ştefan Voevod întăreşte satele Mănăstirii Putna, cumpărate de bunul său Ştefan Voevod, anume Gicovul de Sus, Gicovul de Jos, Voitinul şi Măneuţii". Satul va fi pomenit în documente şi după această dată, în 1592, în timpul lui Dabija-Vodă, apoi în 1619 de Gaşpar-Vodă, în 1623 în timpul lui Ştefan Tomşa-Vodă, în 1650 de Vasile-Vodă, în 1660 de Ştefan-Vodă, în 1677 şi 1678 de Antoni Ruset-Vodă, în 1679 şi 1683 de Duca-Vodă.

Prima atestare din secolul al XVIII-lea este cea din 20 aprilie 1701, când Constantin Duca Voievod scrie ţăranilor din Vicove şi Frătăuţi, care s-au împrăştiat de răul birurilor, că le-a uşurat birul. Putem trage concluzia, de aici, că la începutul secolului al XVIII-lea birurile erau destul de mari, fapt ce ar fi dus la depopularea aşezărilor, printre care se număra şi Vicovu de Jos.

Pe parcursul secolului al XVIII-lea, situaţia satului este destul de grea, el fiind pomenit în documente numai pentru a plăti noi biruri şi dări către domnie. Astfel, într-un document din 2 noiembrie 1727, Grigore Ghica Voievod „tocmeşte pe Vicove şi Frătăuţi să dea goştina cu cisla, adică 450 lei pe an", apoi, în 13 iulie 1742, „domnul Constantin Nicolae Voievod scuteşte de bir satele mănăstirii Putna, anume Vicovile şi Frătăuţii". Va fi scutit de biruri şi în 30 mai 1756, când Constantin Mihail Cehan Racoviţă Voievod dă un document în acest sens satelor mănăstirii Putna. În 5 noiembrie 1761 Grigore Ioan Voievod stabileşte hotarele satului Crasna şi dă o parte a Vicovului de Jos Mănăstirii Putna, iar cealaltă parte lui Alexandru Ilschi. Un ultim document înainte de ocuparea Bucovinei de austrieci este cel din 13 ianuarie 1764, prin care Grigore Calimah Voievod acordă din nou scutiri de taxe satelor Mănăstirii Putna, printre care se aflau şi Vicovele.

Perioada de la jumătatea secolului al XVIII-lea, precum şi cea de-a doua jumătate a acestui secol, este una de ample mişcări de populaţie. Acum se stabilesc în satele din Moldova şi Bucovina multe familii din Ardeal, care contribuie la întărirea elementului românesc. Este perioada bejenarilor ardeleni în Bucovina, perioadă de care s-au ocupat mulţi istorici, printre care şi Ion I. Nistor sau, mai nou, Mihai Iacobescu.

Structura etnică a Bucovinei se prezenta astfel, în urma recensământului rus din 1773–1774: dintre cei 84 514 locuitori din cele 266 de localităţi şi trei târguri, 54 284 erau români (64,23%); ruteni – 17 125; huţuli – 5 975; ţigani – 2 655; evrei – 2 425; ruşi – 1 665; poloni – 460. În recensământul Rimski-Korsakov mai sunt amintiţi şi 20 de germani.

În ceea ce priveşte situaţia etnică din Bucovina, Ion I. Nistor, într-un articol intitulat *Bejenari ardeleni în Bucovina*, publicat în revista „Codrul Cosminului" în 1927, spunea că „în Moldova de Sus s-au putut observa două curente etnice deosebite: unul slavon, venind din Galiţia şi Podolia şi altul latin, pornind din Transilvania". Ambele curente „se ciocniră în valea superioară a Siretului, dezlănţuind o luptă seculară între două rase, rasa latină şi rasa slavonă, care s-a sfârşit numai de curând cu izbânda finală a curentului etnic românesc".

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

Migrațiile de populație din Transilvania spre Moldova s-au produs și înainte de instaurarea stăpânirii austriece, dar și după această dată. De altfel, venirile de populație dinspre Transilvania spre Moldova sunt mult mai vechi. Însuși Ion I. Nistor afirma că „năzuințele românești spre o expansiune etnică dincoace de Carpați sunt așa de vechi, ca însăși zămislirea neamului românesc". Același autor spunea că și cuceririle lui Traian în Dacia tindeau tot spre nord-est și răsărit. Cu toate acestea, „descălecatului politic din Maramureș i-a premers un descălecat etnic din Transilvania nordică, care a creat baza națională pentru înjghebarea satului moldovenesc".

Regiunile de la est de Carpați au continuat să primească bejenari ardeleni și la mijlocul veacului al XIII-lea, într-o măsură așa de mare, încât însuși regele Ungariei s-a văzut nevoit să ia măsuri de stopare a acestui „curent de bejenie", cum îl numește Ion I. Nistor. Ardeleni vin și în secolul al XIV-lea, începând cu Dragoș, care găsește aici o mică formațiune politică numită chiar Moldova. Referindu-se la venirile lui Dragoș și Bogdan, Miron Costin afirmă că ei „au descălecat aici, în Țara Moldovei, mai întâi în locurile de la poalele munților", iar Dimitrie Cantemir confirma și el, la începutul secolului al XVIII-lea, că în „Țara de Sus, unde s-au așezat Drăgoștii, se află mai multe așezări decât în Țara de Jos". Venirea lui Bogdan în zona nordică a Moldovei este atestată și de faptul că acest domn, la fel ca mulți alții, și-a găsit liniștea de veci aici, fiind îngropat la Rădăuți, în ctitoria sa, care îi poartă și numele – Bogdana.

Bejeniile au continuat și pe parcursul secolelor următoare, în ciuda tuturor măsurilor luate de autoritățile din Transilvania. Cei care plecau, nu plecau numai din motive economice, ci și din motive de natură politică, socială și confesională, care agravau situația românilor ardeleni în propria lor țară. Românii se vedeau, astfel, despoiați de drepturi politice, națiunea română nefiind recunoscută ca națiune politică în Ardeal, alături de națiunea săsească, secuiască și maghiară. Transilvănenii veneau spre Moldova ademeniți fiind de promisiunile făcute de boieri. Satele din Moldova de Nord erau proprietăți mănăstirești, iar promisiunile făcute de boieri erau foarte atrăgătoare. Boierii le promiteau noilor veniți scutiri de taxe și impozite pe o perioadă de șase ani, vite de muncă, casele moldovenilor fugiți etc. Mărturii ale plecării unor moldoveni de la casele lor sunt cărțile domnești date de o serie de domnitori, ca Duca-Vodă în 1701 și Grigore Ioan Calimanchi în 1767, documente pe care le-am amintit deja.

Veniri masive de populație dinspre Ardeal s-au înregistrat în Moldova în 1761, 1764 și 1778. Între anii 1761 și 1764 au venit în Bucovina mulți emigranți, care s-au stabilit în 79 de sate bucovinene. Între cei veniți în anul 1763 și stabiliți în Vicovu de Jos a fost și preotul Vasile Nicoară din Ardeal. În 1778 poposește în Vicovu de Jos diaconul Simion Ungureanu, venit din satul Mintiu, din Ardeal. El este consemnat și în *Consignațiunea* din 27 ianuarie 1778, ca aparținând Mănăstirii Putna, împreună cu familia sa. El are pământ în proprietate și se amintește, în *Consignațiune*, și faptul că el este de folos comunei unde a venit. Între anii 1782 și

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

1788 poposesc la Vicovu de Jos şi se aşează definitiv aici şi familiile Vicol şi Cârstean.

Putem spune că această perioadă este una de sporire a numărului de locuitori în Bucovina şi, deci, şi în satul Vicovu de Jos. Într-o listă a satelor bucovinene din 1782, Vicovu de Jos apare cu 48 de case, în timp ce Vicovu de Sus avea 46 de case, iar Voitinel opt case. Daniel Werenka, în lucrarea *Topographie der Bukowina zur Zeit ihrer Erwerbung durch Österreich* (Czernowitz, 1895), afirma că în anul 1774 existau, în Vicovu de Jos, 101 familii; în 1776, în Vicov şi Voitinel existau 112 familii; în 1779 – 175 de familii; în 1780 – 180 de familii, iar în 1784 existau 194 de familii.

Odată cu instaurarea stăpânirii austriece, zona intră în planurile de modernizare ale Curţii din Viena. În timpul administraţiei austriece, denumirea comunei Vicovu de Jos va fi tradusă, de către autorităţi, în limba germană. Astfel, satul va fi pomenit sub denumirea de Unter Wikow. Datorită faptului că funcţionarii administraţiei austriece nu cunoşteau limba română, numele localităţii apare, de multe ori, tradus deformat: Wikowa de Schosz; Vikova de Csos; Vikove de Csos; Vikovo de Schoss; Klein Žijkow.

C. Erbiceanu, în lucrarea sa *Istoria Mitropoliei Moldovei şi Sucevei şi a Catedralei metropolitane din Iaşi*, în capitolul *Documentele relative la Mitropolia Moldovei*, numeşte Vicovu de Jos şi Vicovul Mic, fapt ce poate explica şi denumirea austriacă Klein Žijkow.

Provincia trebuia însă, în primul rând, apărată, fapt pentru care, pe teritoriul Bucovinei au fost staţionate importante efective militare. Existau 180 de pichete de pază a frontierei, un căpitanat şi patru vicecăpităniі, care aveau în subordine plutoane de infanterie şi cavalerie, pentru paza graniţelor. Subunităţi militare existau la Siret, Cernăuţi, Boian, Suceava, însă sunt semnalate cazărmi pe Măgura Calului, la Câmpulung Moldovenesc, dar şi în zona Vicovelor (Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei*, vol. I *(1774–1862) De la administraţia militară la autonomia provincială*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1993).

Tot în această zonă, administraţia imperială ia hotărârea înfiinţării unei herghelii de stat. Înfiinţată iniţial la Coţmani, în 1783, ea va fi mutată în 1788 la Văşcăuţi pe Ceremuş şi apoi, în 1792, va fi stabilită definitiv la Rădăuţi. În subordinea acestei herghelii au fost 95 de case (deci 95 de familii). Dintre aceste familii, 80 erau birnici, iar „15 sufleturi" erau scutiţi: trei femei sărace, trei scutiţi ai mitropolitului Iacov, cinci preoţi şi patru ţigani.

Câţiva ani mai târziu, Parohia Vicovu de Jos (care includea Bilca şi Voitinel) avea 179 de familii. La înfiinţarea Protopopiatului Vicovului de Jos, satul avea 192 de familii. Din 1818, Bilca devine sat de sine stătător, iar Voitinel şi Gălăneşti abia în 1843.

Recensămintele populaţiei au continuat, în Bucovina, în toată perioada stăpânirii austriece, păstrându-se date ale acestor recensăminte din tot secolul al XIX-lea şi de la începutul secolului al XX-lea. Mai importante în secolul al XIX-lea sunt cele din

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

1823, când erau înregistrate 538 de suflete, şi 1843, când se înregistra o populaţie de peste trei ori mai mare ca în 1823, şi anume 1 701 suflete, dintre care 886 de bărbaţi şi 815 femei.

La cumpăna secolelor al XIX-lea şi al XX-lea, în anul 1900, în comuna Vicovu de Jos se înregistrau 520 de familii, adică o populaţie de 2 563 de persoane (aproximativ 5 membri într-o familie), dintre care 1 271 de bărbaţi şi 1 292 de femei. Se observă un echilibru clar între numărul bărbaţilor şi cel al femeilor, echilibru care nu se va putea menţine în timpul celor două războaie mondiale, balanţa înclinând atunci în favoarea femeilor, dar care va fi restabilit ulterior. Tot din perioada stăpânirii austriece sunt şi datele din 1908, când Emil Grigorovitza publica *Dicţionarul geografic al Bucovinei*. În acest dicţionar, Vicovu de Jos apare descris astfel: „Comună rurală din districtul Rădăuţi, aşezată pe malul drept al Sucevei, în faţa localităţilor Vicovu de Sus şi Bilca. Suprafaţa era de 32,74 km^2, avea 2 843 locuitori români de origine ortodoxă şi câţiva germani. Este străbătută de drumul principal Marginea–Ciudei, care se uneşte aici cu drumul ce vine de la Frătăuţii Vechi şi cu cel comunal de la Putna. Este gară a liniei locale Hadikfalva–Frasin. Are un oficiu telegrafic-poştal, o şcoală populară cu 4 clase, o biserică parohială cu hramul «Pogorârea Sf. Duh», un CEC şi o bibliotecă". Se observă, din această descriere făcută de Grigorovitza, că satul Vicovu de Jos era, la începutul secolului al XX-lea, destul de dezvoltat, existând aici biserică, şcoală, bibliotecă, oficiu telegrafic şi poştal, CEC, ceea ce ne îndreptăţeşte să afirmăm că şi gradul de cultură al oamenilor era destul de ridicat. Aceasta era situaţia Vicovului de Jos înaintea momentului istoric de importanţă naţională din 1918 şi putem spune că şi situaţia generală a Bucovinei era foarte bună din punct de vedere al organizării teritoriale şi al gradului general de cultură al locuitorilor. După 1918, Bucovina va intra în componenţa statului unitar român, fiind administrată mai departe, de-a lungul secolului al XX-lea până în prezent, de autorităţile de la Bucureşti.

Localitatea Vicovu de Jos va avea o evoluţie lentă pe parcursul secolului al XX-lea până astăzi. La cel mai important recensământ din prima jumătate a secolului al XX-lea, şi anume cel din 29 decembrie 1930, comuna Vicovu de Jos avea o populaţie de 4 180 de locuitori (2 016 bărbaţi şi 2 164 femei). Situaţia dinainte de cel de-al Doilea Război Mondial nu era mult schimbată faţă de 1930, iar după război, mai exact la recensământul din 15 martie 1966, populaţia comunei era de 4 634 locuitori, din care 2 203 bărbaţi şi 2 431 femei. Se observă, aşadar, că populaţia a cunoscut o evoluţie foarte lentă, din 1930 şi până în 1966 numărul populaţiei crescând cu doar 454 locuitori. Sunt evidente deci urmările celui de-al Doilea Război Mondial.

La recensământul din 1992, comuna Vicovu de Jos avea o populaţie de 6 820 de locuitori.

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

NUMELE LOCALITĂȚII VICOVU DE JOS

Până la forma actuală, numele localității Vicovu de Jos a suferit diverse transformări. În prima atestare documentară, localitatea este numită „jicovul, partea de jos". Este vorba de documentul din 12 martie 1458, prin care Ştefan cel Mare s-a înțeles cu mitropolitul „chir" Gheorghe şi a schimbat satele Vereşcecani şi Ungureni cu „jicovul, partea de jos, pe Suceava, cu moară şi vamă care se ia la sat dintotdeauna". Din acest document se înțelege că satul este mult mai vechi. Nu putem şti însă, cu precizie, cât de vechi este satul şi care este numele exact al lui.

Dimitrie Dan menționează în lucrarea sa, *Cronica Episcopiei Rădăuți*, faptul că Mitropolia Moldovei a posedat, din vechime, satul Vicovu de Jos, situat în imediata apropiere a Rădăuțiului, dăruit apoi de Alexandru cel Bun, în 7 ianuarie 1402, Episcopiei de Rădăuți. Tot el afirmă, în aceeaşi lucrare, că Mitropolia Moldovei a fost înzestrată din vechime, de Alexandru cel Bun, cu satele Vicovu de Jos cu moară şi vamă, Greci pe Siretiu, cu Avăreştii în 7 ianuarie 1402. Aceste informații duc la concluzia că satul este încă din secolul al XV-lea, însă D. Dan nu indică sursele de informație folosite, motiv pentru care nu s-au putut compara cele afirmate de autor cu documentele în cauză. De aceea, nu se ştie nici forma exactă sub care apare numele satului în documentul respectiv, dat de Alexandru cel Bun. Numele de „Jicov" este menționat într-un document din 23 mai 1436. Este vorba, însă, de prima atestare documentară a Vicovului de Sus, iar actul respectiv este dat de voievozii Ilie şi Ştefan, în favoarea lui Stan Babici şi a fraților săi. Aşadar, forma de „jicov" care apare şi în documentul din 12 martie 1458 pare a fi cea mai veche formă sub care a fost cunoscută actuala localitate Vicovu de Jos.

Nu trebuie să uităm nici documentul din 25 iunie 1441, dat de Ilie şi fratele său Ştefan Voievod, care dăruiesc unui anume „pan Vlad jicovne (jicov) [ВЛАД ЖИКОВ] (DRH, I, p. 300–301, doc. 215) şi nepotului său Dragoş, pentru credincioasă slujbă, satele Micuşani, Miroslăveşti şi Călineşti, precum şi trei selişti. Aşa cum am arătat şi în istoricul comunei, acest pan Vlad jicovne poate fi întemeietorul satului Vicovu de Jos, care ar fi putut lua naştere pe una din cele trei selişti".

Spre sfârşitul secolului al XV-lea, satul apare cu denumirea de „Gicov de Jos", denumire care apare şi în secolul al XVI-lea, în 1520. Este vorba despre un document datat 15 martie 1490 (6998), prin care se arată că satul „Gicov de Jos" era în continuare în privilegiul Mănăstirii Putna, la fel cum va fi şi în 2 februarie 1503 (7011).

În documentul din 15 martie 1490, denumirea satului apare sub forma ВИШИЇН ЖИКW (B), unde ЖИ reproduce sunetul moldovenesc Ž. Deci, numele satului se pronunța aşa cum îl pronunță poporul, adică ŽIKOV. Pornind de la acestea, putem face o legătură între numele comunei şi cuvântul de origine slavă ВИГZ – bucată dintr-o stofă (M. Costăchescu, *Documente moldoveneşti înainte de*

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

Ştefan cel Mare, vol. I). Deci, numele comunei poate fi pus în legătură cu existenţa, în vechime, a vămii pe teritoriul localităţii, aşa cum am arătat şi în istoricul comunei.

În ceea ce priveşte originea exactă a numelui Vicov nu s-a ajuns, încă, la o concluzie unanim acceptată. De-a lungul timpului au fost date diverse explicaţii care încearcă să lămurească, într-un fel sau altul, denumirea localităţii. Pe lângă cele două variante amintite mai sus, vom discuta în continuare altele, care au fost mai des propuse.

Una dintre aceste explicaţii susţine că numele localităţii provine de la cuvântul de origine slavă „jarcău". Acest cuvânt slav înseamnă cojoc confecţionat din piele de oaie, iar varianta ar putea fi acceptată dacă avem în vedere faptul că îmbrăcămintea specifică a populaţiei din localitate, în anotimpul rece, este cojocul din piele de oaie.

O altă variantă susţine că denumirea comunei provine de la cuvântul „jicol" sau „viscol". Această explicaţie este motivată prin aceea că iernile sunt foarte friguroase, iar viscolul îşi face foarte des simţită prezenţa. Iorgu Iordan, în D.N.R.F., menţionează vicol < viscol < ẑiscol. Deci, jicov, zicov > Vicov sunt variante vechi populare. De asemenea, este formulată ideea că numele de Vicov ar proveni din cuvântul latin *vicus,-i*, care înseamnă sat.

O altă variantă, susţinută şi de istoricul C. Giurescu în *Istoria Românilor* (1935), arată că numele localităţii poate proveni de la numele unui pârâu Şikova, care se află pe teritoriul comunei Vicovu de Sus. Cei care susţin această variantă se bazează pe faptul că bătrânii, până şi astăzi, denumesc pârâul „jicov".

Mai mult, numele de Vicov apare tradus în limba germană şi sub formele Schikov, Unter-Szikow, care se aseamănă foarte mult cu numele pârâului Şikova. Aceste traduceri apar însă în timpul stăpânirii austriece, între 1775 şi 1918, cum vom vedea în cele ce urmează.

Există, de asemenea, o serie de variante ce explică denumirea localităţii Vicovu de Jos după modul de formare al acesteia. O primă ipoteză este aceea că numele comunei ar proveni de la cuvântul slav „cic-cicova", care înseamnă unchi. Varianta este posibilă dacă ne gândim la înrudirea dintre oamenii din cele două comune aflate una în continuarea celeilalte, situate de o parte şi de alta a râului Suceava, iar locuitorii din Vicovu de Sus au înfiinţat şi localitatea Vicovu de Jos. O a doua variantă ce explică numele comunei este legată de apariţia localităţii după înfiinţarea vămii pe Suceava, însă aceasta a fost amintită anterior.

Dacă în documentele medievale comuna era denumită „Gicov" sau „Jicov", iar mai târziu apare cu numele de Vicov, în documentele din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, în timp, sub diferite stăpâniri, numele s-a schimbat. De fapt, nu a fost o schimbare a numelui, ci o traducere a acestuia în limba stăpânitorilor. Astfel, după 1775, când Bucovina intră sub stăpânire austriacă, noua administraţie va traduce şi numele comunei Vicovu de Jos în limba germană. În acest fel, localitatea a fost denumită diferit în documentele austriece, apărând sub forme ca: Unter-Wikow, Untervikow, Vicovain Csos, Wikow de Schoss, Wikowo de Schosz,

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

Vikove de Csos, Klein-Žijkow (D. Werenka, *Topographie der Bukowina*, Cernăuți, 1895).

Dintre formele mai des întâlnite sub care apare localitatea Vicovu de Jos în documentele austriece sau în diverse alte lucrări, le amintim pe următoarele: 1) Unter Szikow – denumirea apare pe o hartă a Bucovinei, publicată ca anexă la lucrarea lui D. Werenka, *Topographie der Bukowina zur zeit ihrer Erverbung durch Oesterreich (1774–1785)*, Cernăuți, 1895. Harta poartă titlul *General Karte der Bukowina, 1774*; 2) Unter-Vikow – această denumire apare într-o lucrare în limba germană, publicată în *Documente privitoare la istoria Românilor* (colecția Eudoxiu Hurmuzaki), apărută la București în 1876; 3) Schikov – denumire apărută pe o hartă a lui F. G. Bawr, editată la Amsterdam, în 1783, în limba franceză. Harta este realizată după ridicări topografice efectuate între anii 1768 și 1774 și poartă denumirea *Carte de la Moldavie pour servir à l'Histoire militaire de la guerre entre les Russes et les Turcs*; 4) Unter-Wikowa – această denumire apare într-o anexă în limba germană a lucrării lui D. Werenka, *Topographie der Bukowina*; 5) Untervikow – denumirea apare într-o lucrare a Comisiei Centrale de Statistică din Viena (1907), dar și într-o anexă la Decretul-lege 3 099 din 12 iulie, din „Monitorul Oficial", nr. 91, din august 1919. Actul poartă titlul *Tabloul numirilor oficiale ale comunelor urbane și rurale din Bucovina*; 6) Vicova in Csos – denumirea apare într-un document în limba germană, publicat în *Documente privitoare la istoria Românilor* (colecția E. Hurmuzaki), VII, apărută la București în 1876; 7) Vikova de Csos – denumirea apare într-un document în limba germană, *Individual-Ausweyβ, 1776*, publicat ca anexă la lucrarea lui D. Werenka; 8) Vikova de Schoss – apare într-un document în limba germană din 1786, publicat și în lucrarea lui Myron M. Călinescu, *Normalien der bucovinaer gr. or. Diözese von 1777–1786*, I–II, Cernăuți, Pardini, 1887–1889; 9) Vikova in Csos – apare într-un document în limba germană, datat în 1778, care se găsește, în manuscris, la Arhivele Statului București, Fondul *Consiliului aulic de război*, XXXIII/30; 10) Vikove de Csos – apare într-o lucrare în limba germană a lui Gabriel Splény, *Tabela localităților și locuitorilor Bucovinei*, publicată în „Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums" (1894). Apare, de asemenea, și într-un document, tot în limba germană, anexat lucrării lui D. Werenka.

În alte documente, numele localității Vicovu de Jos apare tradus și în alte limbi. Astfel, avem traduceri în limba rusă, ucraineană sau poloneză a numelui comunei. În lucrarea *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol. I, partea a II-a, sunt amintite următoarele denumiri: în limba rusă, Niźnÿ Vikov – numele apare pe o hartă în limba rusă, intitulată *Karta teatra voinî v Evropea 1828–1829 godov*, apărută în 1835. Harta a fost începută în 1829 și este anterioară catagrafiei din 1831–1832, fiind menționată împărțirea administrativă mai veche; în limba ucraineană, Niźny Wikow – denumirea apare într-o lucrare în limba polonă, apărută în 1855, la Lwow, și în lucrarea lui E. Fischer, în limba germană, *Die Bukowina*, Czernowitz, 1899; Wikiw Dolisznyj – această denumire o găsim într-o

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

lucrare în limba germană, apărută la Viena în 1907; în polonă, Wikow Dolny – denumirea apare într-o lucrare a lui O. M. Żukowski, apărută la Cernăuți în 1914, în limba polonă; Wikow Dolisznyj – denumirea apare într-o anexă a Decretului-lege 3 099, din 12 iulie, publicat în „Monitorul Oficial", nr. 91 din august 1919; Wikow Wyźny – denumirea apare într-o lucrare în limba polonă, din 1855.

Aceste denumiri ale localității Vicovu de Jos apărute în diverse documente sau lucrări nu sunt decât traduceri diferite, în limbile germană, polonă, rusă sau ucraineană. Desigur, ele nu ne pot da nici un indiciu asupra originii numelui comunei, însă se poate observa că unele variante ce explică numele localității se aseamănă cu câteva dintre documentele arătate mai sus.

Acestea sunt principalele variante care explică mai mult sau mai puțin plauzibil numele localității Vicovu de Jos.

Şi dacă în legătură cu prima parte a denumirii sunt neclarități, în ceea ce privește terminația cuvântului Vicov nu sunt probleme, pentru că ea este „-ov", terminație specifică cuvintelor slave. Aşadar, primul cuvânt din numele satului este de origine slavă.

A doua parte a denumirii localității este uşor de explicat, iar explicația poate pleca de la ideea că aşezarea a fost întemeiată de câțiva locuitori ai Vicovului de Sus, care, din diferite motive, şi-au părăsit vechea aşezare şi s-au stabilit tot pe valea Sucevei, înființând o nouă aşezare, care a primit numele de Vicovu de Jos, în amintirea locului de baştină. Sintagma „de Jos" a fost adăugată deoarece noua aşezare înființată se află mai la vale pe râul Suceava. Ipoteza aceasta poate fi acceptată deoarece localitatea Vicovu de Sus este menționată în documente anterior localității Vicovu de Jos, la 23 mai 1436, într-un document dat de voievozii Ilie şi Ştefan în favoarea lui Stan Babici şi a fraților săi.

Aşadar, există două localități cu numele Vicov, ambele situate pe cursul mijlociu al râului Suceava, una mai spre munte, deci mai „sus", iar cealaltă mai la vale, adică mai „jos".

ONOMASIOLOGIE

Toponimica, această adevărată istorie nescrisă a unui popor, este o ştiință relativ tânără, comparativ cu alte ştiințe cărora, de cele mai multe ori, le oferă un bogat material de studiu. Fiind „o ştiință de graniță", aşa cum o numea Al. Graur, toponimia „interesează, deopotrivă, pe geograf, pe istoric, pe etnolog şi pe lingvist". Cu toate acestea, toponimia rămâne, în esență, o disciplină lingvistică.

Desigur, pe parcursul lucrării, vom apela şi la geografie, istorie sau etnografie, pentru explicarea diverselor toponime, însă cercetarea materialului toponimic presupune, în primul rând, studierea acestuia din punct de vedere etimologic, fonetic, morfologic şi lexical.

Unul din motivele care ne-a determinat să abordăm o astfel de temă de toponimie este faptul că, deşi zona cercetată s-a bucurat de atenția specialiştilor,

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

folcloriști, ca Simion Florea Marian, istorici și lingviști, diferitele aspecte ale graiului acestui ținut nu au putut fi studiate decât sporadic sau raportate la alte domenii.

De multe ori, preocupările de toponimie au fost determinate de nevoile de argumentare ale altor științe, mai ales atunci când acestea nu găseau suficiente probe materiale pentru susținerea unor afirmații. Însuși Nicolae Iorga afirma că l-a urmărit gândul „întregirii cunoașterii istoriei românilor prin cercetarea numelor de localități" și a altor elemente geografice, el fiind convins că acestea ascund „o comoară ignorată".

Numele de locuri îl ajută pe istoric, de multe ori, să elucideze aspecte din istoria unui popor, pentru care documentele lipsesc sau sunt insuficiente și irelevante, dar, în același timp, explicarea unui toponim se realizează și cu ajutorul datelor istorice. Elemente ale lexicului unei limbi date fiind, chiar atunci când au caracter strict de nume proprii, toponimele nu pot, cel puțin principial, să fie studiate cu toată seriozitatea necesară decât de lingviști.

Oricare ar fi punctul de plecare al cercetătorului, Iorgu Iordan este de acord că se impune, chiar de la început, cunoașterea etimologiei toponimelor, apoi stabilirea cu exactitate a originii lor lingvistice. Prin urmare, studiul strict lingvistic al „numelor topice" trebuie să preceadă pe cel geografic, istoric sau etnologic. La rândul său, Ilie Dan susține că filologul este obligat „să studieze comportarea lingvistică a numelor în ceea ce privește fonetica, morfologia, sintaxa, sistemul derivării și lexicul".

În lucrarea de față vom ține seama de principiile deja verificate ale cercetării lingvistului și ale istoricului, sperând ca, în acest fel, să aducem o contribuție modestă la cunoașterea toponimiei existente în localitatea Vicovu de Jos, din județul Suceava. Nu trebuie să pierdem din vedere nici faptul că, dată fiind originea etnică a locuitorilor, toponimia acestei zone reflectă evoluția și geografia acestor locuri.

Dacă ținem seama de situația specială a acestei regiuni, pe de o parte, determinată de migrația perpetuă a populației transilvănene în aceste locuri, pe de altă parte de reperele istorice date ale Bucovinei într-un moment social-istoric dat, vom înțelege că aceste repere se reflectă nemijlocit în nomenclatura topică a regiunii. Din acest punct de vedere, localitatea Vicovu de Jos are specificul ei, determinat de anumite coordonate istorico-geografice și care pot constitui cheia înțelegerii multor nume de locuri din zonă.

Analizând marea majoritate a toponimelor, s-a constatat că multe dintre ele au punctul de plecare în numele apelative, adică substantive sau, mai rar, adjective din limba curentă, care indică natura accidentelor de teren, adevărate definiții scurte, dar cu atât mai pregnante ale acestora: deal, vale, movilă, pădure, poiană, luncă etc.

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

Apelativele, în procesul de toponimizare, îşi pot pierde, treptat, caracterul concret noţional, devenind nume proprii, care individualizează o anumită particularitate de teren.

În procesul de toponimizare, mulţi termeni au cunoscut sau cunosc şi acum un caracter dublu: de apelativ şi de nume topic. Astfel, apelative ca: bahnă, coastă, deal, cot, groapă, pârâu, poiană intră în structura a numeroase toponime: *Coasta lui Mina, În cot la Fusoica, Dealul Leahului, În groapă la Gulan, Pârâul Calului, Poiana Stânişoara.* Aceste nume de locuri, chiar dacă sunt compuse din elemente ale lexicului curent, nu pot fi confundate cu apelativele corespunzătoare, deoarece ele au trăsături specifice, diferite de cele ale apelativelor dintre care funcţia de individualizare este cea mai importantă.

O mare parte a apelativelor sunt folosite de geografi, ca termeni ce fac parte din vocabularul de specialitate, marcând, astfel, o strânsă legătură între geografie şi toponimie. Această legătură a fost concretizată şi prin apariţia *Marelui Dicţionar al României*, editat de Societatea Geografică Română, în 1990, important atât pentru geografie, cât şi pentru cercetarea toponimiei.

Este important de reţinut faptul că o parte din termenii ajunşi în rândul termenilor de specialitate au existat şi există, încă, în uzul zilnic ca apelative, ceea ce atestă originea lor în lexicul vorbirii curente. Aşadar, vorbind despre toponimia localităţii Vicovu de Jos, se impune a fi subliniate, în mod deosebit, aceste numiri, indiferent de originea lor lingvistică şi se cer tratate ca nişte cuvinte ale limbii noastre, în sens strict, căci numai după ce au ajuns românii să le întrebuinţeze cu valoare de nume, le-au extins uzul, folosindu-le, în acelaşi timp, cu ambele valori, de cuvinte obişnuite şi de toponimice.

Cu toate acestea, ele nu ne spun nimic despre vârsta lor; din aceste motive, ele nu pot fi folosite ca argumente istorice sau etnografice, nici măcar atunci când vechimea lor este atestată de surse documentare. Simpla prezenţă a lor într-o regiune nu probează că, pe vremuri, au trăit aici reprezentanţi ai populaţiei din limba căreia îşi au originea apelativele în discuţie.

O interpretare corectă care trebuie dată acestui fapt este că transformarea în toponime a unor asemenea cuvinte a fost făcută de populaţia majoritară din partea locului, din timpuri mai mult sau mai puţin apropiate, adică, în cazul nostru, sunt o creaţie a românilor.

Considerând istoric toponimia localităţii Vicovu de Jos, putem afirma că aceasta este un fel de istorie nescrisă a comunei, o arhivă ce păstrează peste timp amintirea unor întâmplări şi fapte importante, care au impresionat, într-un fel sau altul, sufletul oamenilor. Astfel de exemple pot fi: *Dealul Leahului, Pârâul Rusului, La Jidani* sau chiar *Remizău.*

Iorgu Iordan atrage atenţia că „tot felul de momente istorice din viaţa [...] colectivităţilor umane: istorice, sociale, economice, politice, psihologice, găsesc ecou, adesea foarte prelungit, uneori permanent şi definitiv în toponimie. Dacă, de pildă, românii au venit, fie şi numai trecător, în atingere cu reprezentanţi de-ai altor

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

popoare străine, locurile pe unde au hălăduit ori s-au aşezat aceştia au fost, de multe ori, botezate cu numele etnice respective, care le păstrează astfel pentru vreme îndelungată sau chiar pentru totdeauna amintirea". Exemple concludente, în acest sens, ar fi toponimele: *La Rohată*, *La Ştric*, *Dealul Leahului*.

La fel s-a întâmplat, în numeroase cazuri, cu numele unui întemeietor sau proprietar de sat (denumirea Vicovului poate că provine de la acel pan jicovne) sau cu alte personaje care au jucat un rol în istoria localităţii: *Poiana Bonchii*, *Fântâna la Becica* etc.

De asemenea, multe dintre toponimele întâlnite în localitatea Vicovu de Jos poartă denumirea unor persoane importante în viaţa satului sau unele locuri păstrează, în denumirea lor, numele unui vechi proprietar: *În deal la Savu*, *Gârlele lui Todirel*, *Groapa Pleştii*, *Lunca la Puric*.

Numele topice din zona cercetată evidenţiază capacitatea oamenilor de a sesiza însuşirile locurilor, cu forma, natura şi poziţia terenului, reflectă ocupaţiile şi starea socială a locuitorilor de pe aceste meleaguri, păstrează amintirea unor evenimente şi fapte istorice care au impresionat sufletul localnicilor.

Prezentarea şi comentarea toponimelor de pe teritoriul localităţii Vicovu de Jos am făcut-o după următoarea clasificare: toponime personale şi toponime descriptive.

TOPONIME PERSONALE

În Andrieni, parte a cătunului Remizău, locuit de numeroase familii cu numele de Andrei.

La Arsân, suprafaţă cu fâneţe din ţarina localităţii Vicovu de Jos, care aparţine unei familii numită Arsenie.

La Bihu, zonă situată în partea localităţii numită Câmp, unde, în apropiere, se află locuinţa unui cetăţean poreclit Bihu.

În Bocheni, uliţă care se află în cătunul Margine, locuită de numeroase familii cu numele de Boca.

În Burceni, o parte a cătunului Remizău, locuită de multe familii cu numele de Burciu.

În Cărceni, uliţă a cătunului Remizău, locuit de multe familii cu numele de Carcea.

În Cârsteni, uliţă a cătunului Remizău, locuit de multe familii cu numele Cârstean.

Coasta la Huzurica, panta de unde începe Muntele Aluniş. Denumirea provine din faptul că aceasta aparţine unei familii poreclite Huzurica.

Coasta la Lăbeni, bucată de pământ din pajiştile naturale, care a aparţinut familiei Laban, plecată din zona Vicovului odată cu migraţia în Dobrogea.

Coasta la Mina, pantă abruptă situată în partea de sud a localităţii Vicovu de Jos, care aparţine unei familii poreclite Mina.

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

În cot la Filip, ținut de pajiști naturale în care pădurea face anumite forme geometrice, aparținând unei familii numite Filip.

În cot la Fusoica, o suprafață de fânețe naturale, situată în partea de sud-vest a localității, unde pădurea face un cot, iar pământul aparține unei familii numită Fusa.

În cot la Irimiță, o suprafață de fânețe, situată în partea de sud a localității, al cărei proprietar este un cetățean cu numele de Irimie.

La Dabâca, vad comercial situat la intersecția drumurilor județene Rădăuți–Putna și Rădăuți–Nisipitu.

Dealul Babei, deal situat în cătunul Remizău, cu altitudinea de 520 metri, cultivat cu cartofi și plante furajere, care a aparținut unei femei bătrâne, căreia localnicii îi spuneau babă.

Dealul la Baciu, zonă din islazul comunal, unde un cetățean își avea instalată stâna.

Dealul la Larion, deal situat în partea de sud-est a localității Vicovu de Jos, în apropierea gospodăriei unui cetățean cu numele Larion.

Dealul la Savu, deal mic situat în cătunul Remizău, a cărui denumire provine de la cetățeanul care locuiește pe acest deal.

Fântâna la Andriucă, fântână care se află pe ulița Andrienilor, din cătunul Remizău.

Fântâna la Becica, fântână din pădurea localității Vicovu de Jos, construită de o familie ucraineană, numită Becica.

Fântâna lui Fleondor, fântână cu cumpănă, construită și situată în apropierea unor familii poreclite Fleondor.

Fântâna la Tănăseni, izvor cu știubei care izvorăște din Dealul Cireșei, din care oamenii iau apă în timpul cositului fânului. Denumirea vine din faptul că pământul unde se află fântâna aparține unui cetățean cu numele Tănase.

Fântâna lui Zăhărnău, fântâna situată în cătunul Remizău, lângă gospodăria unui cetățean poreclit Zăhărnău.

La Gălănești, teritoriu împădurit aflat în partea de vest a localității Vicovu de Jos, care aparținea în trecut locuitorilor localității Gălănești.

Gârlele lui Todirel, zonă accidentată în urma alunecărilor din țarina localității, care aparține unui proprietar cu numele Todirel.

În Gervasa, suprafață din islazul comunal, unde și-a avut domiciliul o femeie poreclită Gervasa.

În Ghețăieni, uliță situată în cătunul Margine, locuită de numeroase familii cu numele Gheațău.

În Giugiucheni, un mic cătun al localității Vicovu de Jos, locuit de câteva familii poreclite Giugiuc.

În groapă la Gulan, o adâncitură cu fânețe naturale din țarina localității, aparținând unei familii poreclite Gulan.

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

Groapa Pleştii, scufundătură, destul de adâncă, situată la poalele Dealului Babei. Pe fundul acestei văi curge Cracul, un afluent al pârâului Remizău. Această groapă, prin amenajare, a devenit teren arabil, cultivat cu: trifoi, porumb, ovăz şi aparţine familiei Pleşca.

La Horodniceni, zonă împădurită care aparţinea, în trecut, locuitorilor comunei Horodnic.

La Horştiu, zonă de contact între dealul Remizăului şi terasa râului Suceava. Denumirea provine de la un locuitor poreclit Horştiu.

În Hrihoreni, uliţă aflată în cătunul Remizău, locuită de numeroase familii cu numele Hrihor.

Huciul la Fischer, teren mic, cu vegetaţie arborescentă deasă, care a aparţinut, în trecut, unei familii germane numită Fischer.

La Jidani, teren împădurit care a fost exploatat, în jurul anilor 1920–1930, de nişte patroni evrei.

Lunca la Puric, o parte din lunca pârâului Remizăul Sec, care a aparţinut unui cetăţean poreclit Puric.

La Militon, o zonă cu fâneţe naturale din ţarina localităţii, care aparţine unei familii poreclite Militon.

În Munteni, uliţă situată în cătunul Margine, locuită de numeroase familii cu numele Muntean.

În Paciucheni, uliţă situată în partea de nord a localităţii Vicovu de Jos, locuită de câţiva locuitori porecliţi Paciuc.

În Pătrăşteni, porţiune din fâneţele localităţii Vicovu de Jos, care aparţine unor familii cu numele Patraş, originari din Bilca.

Pârâul Axinăţii, afluent al pârâului Remizău, aflat în vecinătatea pământurilor unei femei numită Axinia.

Pârâul Bonchii, pârâu care se află în partea de vest a localităţii Vicovu de Jos şi care străbate Poiana Bonchii.

Pârâul Frăsânii, pârâu situat în partea de sud a localităţii, care străbate proprietatea unei femei cu numele Eufrozina.

Pârâul la Vicovanu, vale a pârâului Caliuha, situată în apropierea locuinţei lui Coroamă Pavel, care se află la hotarul localităţii Vicovu de Jos şi satul Voitinel, care aparţine localităţii Gălăneşti.

Pârâul lui Manole, afluent al pârâului Remizău, care trece pe lângă terenurile aparţinând familiei Manole.

Pârâul Popii, suprafaţă de teren cu vegetaţie arborescentă, care a aparţinut bisericii, situată în partea de sud a localităţii Vicovu de Jos.

Pârâul Rusului, zonă din islazul comunal în care armatele nemţeşti au făcut o serie de tranşee, pentru a se apăra împotriva trupelor ruseşti care au suferit mari pierderi (etimologie populară).

Pârâul Ţiganilor, afluent al pârâului Remizău, care curge în partea de est a localităţii şi străbate teritoriul locuit de ţigani.

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)

Podul Pleşcanilor, pod situat în cătunul Caliuha, în apropierea unor familii cu numele Pleşca.

Poiana Bonchii, porțiune de teren aparținând localității Vicovu de Jos, situată în partea de vest a acestuia. Înainte era pajişte pentru animale, azi sunt ogoare cu culturi agricole. Denumirea provine din faptul că pământul a aparținut unei familii Bonca, în jurul anului 1900.

În Rotăreni, uliță din cătunul Caliuha, locuită de numeroase familii cu numele Rotaru.

În Şorodocani, uliță din cătunul Margine, locuită de mai multe familii cu numele Şorodoc.

În Tudoseni, uliță din cătunul Margine, locuită de numeroase familii numite Tudose.

În Ţuguieni, uliță din cătunul Remizău, locuită de câteva familii cu numele Ţugui.

În vârf la Zaharie, deal cu altitudinea de 625 metri, acoperit cu fânețe naturale, al cărui proprietar a fost un cetățean cu numele Zaharie.

BDD-A32593 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:09 UTC)